

Zalai Csaba

A 2024–2029 közötti időszakra vonatkozó uniós stratégiai menetrend

Bevezetés

Az Európai Tanács 2024. április 17–18. között sorra kerülő rendkívüli ülésén az állam- és kormányfők elsősorban az úgynevezett stratégiai menetrendről folytatnak majd vitát, amely meghatározza az unió következő ötéves intézményi ciklusának kiemelt politikai irányait és főbb stratégiai céljait. Az egyik legnagyobb kihívásként annak a kedvezőtlen folyamatnak a megállítása jelentkezik, amelynek eredményeként az unió versenyképessége az elmúlt évtizedben fokozatosan visszaesett a globális versenytársakéhoz képest. Az európai vezetők által felkért korábbi olasz kormányfő, Enrico Letta szintén ezen a héten megjelenő átfogó jelentése az egységes belső piac továbbfejlesztéséről erre a kihívásra kíván válaszokat adni. Az eddig nyilvánosságra kerülő javaslatok között több olyan is akad, amely magyar szempontból is kiemelt jelentőségű, nem utolsósorban a 2024. második félévi magyar EU-elnökség számára jelentkező feladatok tekintetében.

A stratégiai menetrend

Az Európai Tanács 2024. április 17–18. között Brüsszelben megrendezendő rendkívüli ülésén az aktuális külpolitikai kérdések mellett az állam- és kormányfők elsősorban az úgynevezett stratégiai menetrenddel (*strategic agenda*)¹ összefüggő kérdéseket fogják megvitatni. A mindenkori intézményi ciklusváltásokat, azaz az európai parlamenti választások és az Európai Bizottság kinevezését megelőzően az uniós vezetők által elfogadott menetrend célja, hogy meghatározza az uniós intézmények új szereplői számára az unió következő ötéves időszakának kiemelt politikai irányait és főbb stratégiai céljait.

¹ EU Strategic Agenda [é. n.].

Az Európai Tanács elnöke, Charles Michel által irányított folyamat 2023 nyarán indult meg azzal a céllal, hogy 2024 júniusában jóváhagyják az uniós intézmények munkáját a következő ciklusban orientáló iránymutatásokat. A tárgyalások elsősorban a tagállamok és az uniós intézmények politikai vezetői szintjén zajlik. Michel elnök eddig két körben, először 2023 novemberében, majd 2024 áprilisában tartott konzultációkat az állam- és kormányfők kis csoportjaival, amelyek napirendjén az uniós szakpolitikákkal, a finanszírozással és a döntéshozattal kapcsolatos kulcsfontosságú kérdések szerepeltek.

A 2024–2029 közötti időszakra vonatkozó új menetrenddel kapcsolatos tagállami egyetértés kialakítását nagymértékben nehezíti, hogy az uniót az elmúlt években ért példa nélküli válságsorozat, másrészt a jelenleg zajló geopolitikai átrendeződés is jelentős kihívás elé állítja. Az éghajlatváltozás elleni küzdelem, a migrációs válság és a Covid-19-világjárvány hatásainak enyhítése mellett az Ukrajnában zajló háború kapcsán ismét kiemelt figyelmet kapott az EU további bővítésének kérdése, amely egyben összekapcsolódott az uniós intézményi reformjának gondolatával is. A tagállamok között zajló vita tehát jóval túlmutat a 2024–2029 közötti időszak politikai irányain, és olyan stratégiai kérdéseket is érint, mint például hogy miképpen lehet az uniós intézményeket alkalmassá tenni az új tagok fogadására, és hogyan viszonyul egymáshoz az unió reformja, illetve kibővítése. A jelenlegi struktúra kétségtelenül adaptációt igényel a nagyobb taglétszámhoz, ugyanakkor egyes tagállamok szerint a reformnak meg kell előznie a bővítést, míg mások szerint kulcsfontosságú, hogy a bővítés ne váljon az unió reformjának foglyává.

Az Európai Tanács 2023. október 6-án a spanyolországi Granadában tartott nem hivatalos ülésén az uniós vezetők hat nagyobb kérdéskört vázoltak fel az EU 2024–2029 közötti időszakra vonatkozó főbb stratégiai prioritásai kapcsán (*The Granada declaration*):² biztonság és védelem(politika); ellenálló- és versenyképes (gazdaság); energia(politika); migráció; globális szerepvállalás; valamint bővítés.

Ezek közül az egyik legnagyobb kihívásként jelentkezik annak a kedvezőtlen folyamatnak a megállítása, amelynek eredményeként az unió az elmúlt két évtizedben folyamatosan veszített versenyképességéből globális versenytársaival szemben. Ennek a célnak az elérése érdekében az állam- és kormányfők felkérték Enrico Letta korábbi olasz kormányfőt, hogy készítsen átfogó jelentést az egységes belső piac továbbfejlesztéséről.

² European Council 2023.

A Letta-jelentés

Az Enrico Letta által készített jelentést közvetlenül az Európai Tanács 2024. április 17–18-i ülésén mutatják be, mindazonáltal a volt olasz kormányfő az elmúlt hetekben adott nyilatkozataiban már előrebocsátotta, hogy javaslata elsősorban azokra a gazdasági szektorokra irányul majd, amelyek esetében még nem történt meg az egységes piac kiterjesztése. Ennek fényében elsődleges feladatként jelölte meg a távközlés, az energetika és a tőkepiacok terén meglévő akadályok lebontását, továbbá az európai védelmi ipar egységes európai piacának létrehozását. Meglátása szerint a – még alapvetően nemzeti hatáskörbe tartozó – területek verseny előtti megnyitása már középtávon is jelentősen növelheti az európai gazdaságok növekedési potenciálját. Magyar szempontból fontos felvetésként értékelhető továbbá, hogy Letta várhatóan kísérletet tesz majd a személyek szabad mozgásának újragondolására, és ennek egyfajta tükörképeként felveti a „helyben maradás szabadsága” (*freedom to stay*)³ kérdését. A volt olasz miniszterelnök szerint ugyanis a tagállamok egy részét jelentős kihívás elé állítja az agyelszívás, azaz a képzett munkaerő elvándorlása, amelynek eredményeképpen egyes, főképpen közép- és kelet-európai, valamint dél-európai országok és régiók elnéptelenednek.

Ugyan majd csak a héten jelenik meg hivatalosan a Letta-jelentés, mindazonáltal jól érzékelhető, hogy nem kis mértékben az általa lefolytatott konzultációk eredményeként egyre nagyobb hajlandóság mutatkozik a tagállamok részéről arra, hogy egyfajta új európai versenyképességi megállapodás jöjjön létre. Ennek részleteiről is szó lesz az állam- és kormányfők áprilisi rendkívüli ülésén, amely során – a fent említett és egyelőre még alapvetően nemzeti hatáskörbe tartozó stratégiai ágazatok mellett – az európai vezetők számba veszik a belső piac legfontosabb hajtóerejének tekinthető olyan területeket is, mint a tőkepiaci unió, az iparpolitika, a körforgásos gazdaság, a digitális átállás, a munkaerőpiac, az innováció vagy a kereskedelempolitika. Egyetértés körvonalazódik továbbá a tekintetben is, hogy egy olyan ellenállóképes európai gazdaság kialakítására van szükség, amelynek részeként tovább csökkennek az adminisztratív terhek, egyszerűsödnek az engedélyezési eljárások, valamint megerősödik többek között a mezőgazdasági ágazat jelentősége.

³ BARIGAZZI 2024.

Magyar érdekek

Magyarország az elmúlt időszakban arra törekedett, hogy aktívan részt vegyen a stratégiai menetrend kialakításában, ezek a kérdések ugyanis meghatározóak az EU jövőjének alakítása szempontjából is. A magyar álláspont szerint fontos, hogy továbbra is megmaradjanak azok a vívmányok, amelyek miatt az EU-csatlakozást a magyar állampolgárok nagy többséggel támogatták és támogatják a mai napig. Ezek közé tartozik többek között a belső piac vagy a személyek szabad mozgásának kérdése, a gazdasági fejlődés és felzárkózás esélye, az egyenlő elbánás, a szabadságjogok érvényesülése, valamint a tagállamok döntési szabadságának megőrzése az uniós keretek között.

Emellett az is kulcsfontosságú magyar szempontból, hogy az olyan sikeres politikák, mint a kohéziós politika vagy az agrárpolitika, megmaradjanak a jövőben is, és az EU soron következő bővítése ne okozzon kárt azokban. Ezen túlmenően az uniós forrásokhoz történő egyenlő tagállami hozzáférés is elengedhetetlen eleme az uniós egységnek és szolidaritásnak, hasonlóan az egyenlő versenyfeltételek megőrzéséhez a belső piacon. A Letta-jelentésben várhatóan központi témaként szereplő versenyképesség megerősítése, továbbá a megfelelő válaszok kialakítása a demográfiai kihívásokra is mind releváns kérdés magyar szempontból. Aligha véletlen egybeesés, hogy mindkét kérdés várhatóan kiemelten szerepel majd az Európai Unió Tanácsa 2024. második félévi magyar elnöksége prioritásai között.

Végezetül fontos megemlíteni, hogy a stratégiai menetrend kialakítása a megvalósítás terén is fontos feladatokat szab majd a 2024. második félévi magyar EU-elnökség számára, hiszen a magyar elnökségnek kell majd megkezdenie az új menetrend célkitűzéseinek végrehajtását.

2024. április 16.

Felhasznált irodalom

- BARIGAZZI, Jacopo (2024): The Freedom to Stay Home. *Politico*, 2024. január 4. Online: <https://politico.eu/newsletter/brussels-playbook/the-freedom-to-stay-home/>
- European Council (2023): The Granada Declaration. *Consilium*, 2023. október 6. Online: <https://consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/10/06/granada-declaration/>
- EU Strategic Agenda [é. n.]. *Consilium*. Online: <https://consilium.europa.eu/en/policies/strategic-agenda-2024-2029/#what>